

Oud-president Von Weizsäcker viert 90e verjaardag

Duitsland viert diplomatiek en verzoenend politicus

Achtergrond - 14 april 2010

De Duitse surrogaatkoning. Zo wordt Richard von Weizsäcker genoemd in de Duitse pers naar aanleiding van zijn verjaardag. Op 15 april wordt de oud-president 90. Hij is gezond en bemoeit zich als het hem zo uitkomt nog steeds met de politiek. Portret van een diplomatiek en verzoenend Duits staatsman.

Richard von Weizsäcker (CDU, geboren 1920) was bondspresident van 1984 tot 1994 en zowel in buiten- als binnenland ongekend populair. Zijn aanzien en autoriteit waren zo groot dat de SPD bij zijn herverkiezing in 1989 niet eens meer een tegenkandidaat opstelde. Een groot deel van dat aanzien had hij verworven met zijn manier van optreden: diplomatiek, verzoenend, maar ook vasthoudend. Op dezelfde manier hield hij zijn beroemd geworden rede van 8 mei 1985.

“In die tijd wilde president Reagan op bezoek komen”, vertelt Von Weizsäcker tegenover Duitslandweb.nl tijdens een bezoek aan Nederland in 2008. “Reagan wilde over de Atlantische betrekkingen spreken. Dat vonden we prima, maar niet op 8 mei. Die dag, veertig jaar na de oorlog, moesten wij Duitsers onder elkaar herdenken.”

8-mei-toespraak

In zijn toespraak in de Bondsdag stond Von Weizsäcker in 1985 stil bij het leed dat de nazi's de wereld hadden aangedaan, en noemde 8 mei 1945, toen Duitsland capituleerde, ook een bevrijding voor Duitsland zelf. Hij ging tevens in op het lijden dat met de capitulatie voor velen begon. Hij noemde bijvoorbeeld gevangene Duitse soldaten, mensen die dakloos en gedesillusioneerd raakten en rouwden om familie en vrienden. De oorzaak van deze ellende was echter niet de capitulatie, aldus de president in 1985, maar Hitlers machtsovername, vele jaren eerder. “Wij mogen 8 mei 1945 niet los zien van 30 januari 1933.”

De toespraak maakte veel positieve reacties los, vooral buiten Duitsland. Het was voor het eerst dat een zo hooggeplaatste Duitse politicus op een dergelijke manier over de verantwoordelijkheid voor het naziverleden sprak en tegelijkertijd inging op het leed van de Duitsers zelf. Voor veel van Von Weizsäckers

landgenoten betekende 8 mei 1945 toen vooral capitulatie, verlies en nederlaag.

Von Weizsäcker was verbaasd over de reacties op zijn rede, ook buiten Duitsland, zegt hij ruim twintig jaar later tegenover Duitslandweb.nl. "Ik dacht toen helemaal niet aan het buitenland. De rede was bedoeld voor mijn landgenoten."

Soldaat

Von Weizsäcker was gedurende de gehele Tweede Wereldoorlog soldaat in het Duitse leger. Hij was erbij toen Duitsland in 1939 Polen binnenviel en zag zijn broer voor zijn ogen sneuvelen. Van 1941 tot 1945 vocht hij tegen de Russen in de Sovjet-Unie.

Na de oorlog, nog tijdens zijn studie rechten, stond hij zijn vader bij tijdens diens proces voor het Amerikaanse oorlogstribunaal. Ernst von Weizsäcker was tijdens de oorlog Duits ambassadeur in het Vaticaan en werd tot zeven jaar gevangenisstraf veroordeeld. Volgens de zoon bleef de vader in functie om met diplomatieke middelen oorlog en geweld te voorkomen. "Steeds weer was voor hem de beslissende vraag: mag je, moet je, kan je in functie blijven?", aldus de oud-president in 2005 in de *Frankfurter Allgemeine Zeitung*.

Dit proces was voor Richard von Weizsäcker "zonder twijfel de belangrijkste leerperiode" van zijn leven, zei hij daar later over. "Ik wilde mijn vader terzijde staan. Maar ik wilde ook inzicht krijgen in de oorlogstijd, die ik in zijn complexiteit niet heb ervaren, omdat ik de hele tijd soldaat was."

Hij maakte vervolgens carrière als jurist in het bedrijfsleven. In de jaren zestig werd hij actief in de Duitse protestantse kerk. Mede door de discussies over ontspanningspolitiek en de relatie met het Oostblok, die ook in de kerk werden gevoerd, ontstond Von Weizsäcker's "politieke vuur". Als CDU-lid van de Bondsdag zette hij vervolgens zijn carrière voort in de politiek. In 1981 werd hij burgemeester van Berlijn. Deze functie vervulde hij tot hij in 1984 gekozen werd tot Bondspresident.

Ruzie met Kohl

Het was Helmut Kohl, die twee weken geleden 80 jaar werd, die Von Weizsäcker in de jaren zestig voor de politiek wist te winnen. Het leek een gelukkige greep: de doener Kohl en de denker Von Weizsäcker werkten als kanselier en president in de jaren tachtig aanvankelijk goed samen. Maar hun verhouding verslechterde. Kohl nam het Von Weizsäcker kwalijk dat hij na de val van de Muur in 1989 tot voorzichtigheid maande in het eenwordingsproces. Von Weizsäcker vond Kohl op zijn beurt te machtsbelust en zei dat hardop.

Nog steeds meldt de oud-president zich als hij vindt dat hij iets te zeggen heeft. Vorig jaar nog zei Von Weizsäcker vlak voor de verkiezingen dat hij gelet op de economische crisis geen speelruimte zag voor de geplande belastingverlaging van CDU en FDP - dit tot ergernis van beide partijen.

Tussen Kohl en Von Weizsäcker kwam het nooit meer helemaal goed. Maar de CDU feliciteert de oud-staatsman van harte met zijn verjaardag. Von Weizsäcker is op 22 april te gast bij president Köhler voor een diner in het presidentieel verblijf Schloss Bellevue in Berlijn.

Tweede foto: Ernst Freiherr von Weizsäcker, de vader van de oud-president, wordt verhoord tijdens de processen van Neurenberg, eind jaren veertig. Afb.: dpa/picture-alliance

Dit is een artikel gedownload via duitslandinstituut.nl.

Artikel:

<https://duitslandinstituut.nl/artikel/473/oud-president-von-weizsacker-viert-90e-verjaardag>